

Maailmaevangelisatsioon “Lausanne” nime all¹

Ingmar Kurg

"Minge siis ja tehke jüngriteks kõik rahvad, neid ristides Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse" – Mt 28:19. Need sõnad öeldi esmakordselt 2000 aasta eest. Kakskümmend sajandit on püütud seda ülesannet ustavalt täita. Võime vaid kujutleda seda läbi ajastute kulgevat misjonäride ja evangelistide armeed, kes on võtnud kuulda Issanda kutset. Nüüd on jõudnud järjekord meie põlvkonna kätte, et viia edasi esimeste kristlaste poolt alustatud töö.

Käesolevas vihikus on ära toodud kaasaegse misjoni ja evangelisatsiooni kaks põhilist dokumenti: Lausanne'i Leping ja Manila Manifest.

Lausanne'i Leping sõlmiti 1974. a juulis I Maailmaevangelisatsiooni kongressil Lausanne'is, Šveitsis, kus oli koos 2700 evangeelsete kirikute, misjonite ja õppeasutuste esindajat 150 maalt. Manila Manifest võeti vastu 1989. a juulis II Maailmaevangelisatsiooni kongressil Manilas, Filipiinidel, 3000 eri kirikute ja organisatsioonide esindaja poolt.

Lausanne '74 oli pöördepunkt misjonialaloos

Iga ajaloolane teab, et üksiksündmused ei saa veel luua uut epohhi. Ka üksikud kiriklikud kongressid ei mõjuta eriti kiriku enda olemust. Kuid Lausanne '74 sai ainulaadseks sündmuseks kristlike kirikute ajaloos selletõttu, et paljud väikesed liikumised, kes üksikuina olid vaevalt tuntud, hakkasid siin ühes suunas voolama, ja sel viisil moodustasid "võimsa jõe, mis oli küllalt sügav ja lai, et suuta kanda kogu evangelistide laevastikku, ja vee, millega vaimulikult joota XX saj kristluse kuivama hakanud pinnast" – väljendab end Tübingeni professor Peter Beyerhaus.

Tagasisaade ajalool: XVI sajandi reformatsioon, mis sai alguse Lutheri ja Calvini tegevusest, andis ka uue väljavaate misjonile ja evangelisatsioonile. Siiski alles XVIII sajandil tehti esimesi katseid organiseerida evangeelset misjonitööd. See läks edukalt ning evangelisatsiooni hoogustumisega tekkisid suured ärkamised Euroopas ja Põhja-Ameerikas. XIX sajandi lõpul võis juba kuulda lausutavat nagu parooli: "Võidame kogu maailma Kristusele veel meie põlvkonna jooksul!" Sai selgeks, et misjonitööd tuleb koordineerida kõikide kirikute vahel ning luua ühtne strateegia. Sellel eesmärgil korraldati 1854 misjonikonverentsid New Yorkis ja Londonis ning 1860 Liverpoolis. Kuulsaks teetähiseks misjoni ja oikumeenia ajaloos sai konverents Edinburghis 1910. aastal.

Kuid XX sajandiks hakkas siiski jahtuma nende võimsate XVIII ja XIX saj ärkamiste vaim, mis oli loonud suured evangelistlikud vabakirikud. Evangelistlikud kirikud jäid üksteisest lahutatuks teoloogiliste vastuolude, rivaalitseamise ja individualismi tõttu. Liberaalsed voolud suurkirikutes ja tuntud õppeasutustes tõrjusid äratus-liikumiste põhimõtteid veelgi enam tagasi. Edinburghis 1910 alustatud rahvusvaheline oikumeeniline misjoni-liikumine jõudis peale II MS oma lõpuni. Kuus kuud enne Manila evangelisatsioonikongressi, 1989 mais, tuli kokku Kirikute Maailmanõukogu maailma-misjoni konverents San Antonios. Seal sai midagi lõpuni selgeks. KMN misjonimõtte oli kinni jäänud teiste religioonide küsimuse taha. See takerdumine algas juba KMN 8. Assambleel 1973 Bangkokis, kui osa delegaate oli sõbraks saanud sealse budistliku kloostri ja otsustasid pidada assambleel kristlik-budistlikku dialoogi. Järgmisel assambleel 1975 Nairobis olid teiste religioonide esindajad nõuandjateks, 1983 Vancouveris juba plenaaristungis ettekandjateks. Sama liin jätkus ka Canberras 1991, kus Pühale Vaimule loitsiti appi rida teisigi vaime.

Tookord San Antonios küsis Eugene Stockwell, kas Jeesus Kristus on ikka tõesti kõikide inimeste ainus pääsetee, ning vastas kolmeselt: "Ja" – kristlaste isikliku usutunnistuse mõttes, "ei" – kui peame silmas teiste religioonide esindajate sügavaid vagadusilminguid; "ma ei tea" –

¹ Eessõna „Manila Manifest 1989 ja Lausanne'i Leping 1974” eestikeelsele väljaandele 1991. aastal.

kui peame silmas vaid Jumalale enesele teadaolevat otsust inimkonna kohta. Nüüd ei peeta oikumeenilise liikumise raames enam kombekaks rääkida misjonist kui "teiseusuliste konkreetsest pöördumisest", sõna "misjon" tähendab aga maailma ulatuslikku humaniseerimist ligimesearmastuse käsu kohaselt. Hindust peab saama parem hindu ja muhameedlasest parem muhameedlane. Päästmine polevat tingimata seotud Jeesuse Kristusega.

Selline asjade käik ei võinud rahuldada praktiseerivaid kristlasi, paljusid misjonäre ja teolooge. Misjoni ja evangelisatsiooni mõiste vajas uut rajamist kristliku maailma jaoks, ning mitte ainult ühe või teise koguduse tasandil, vaid nimelt mastaabis, mis põhineks kõikide kirikute paremale äratundmisele. Billy Grahmi Assotsiatsiooni initsiatiivil hakati aktiivselt otsima uuendatud misjoniteoloogia ja -praktika aluseid, ühtlasi koostööd erinevate evangelistlike kirikute vahel. Toimusid jänest mitmed kohtumised: Berlin 1966. Singapur 1968, Minneapolis 1969, Bogota 1969, Frankfurt 1970, Amsterdam 1971, selle lõpuks aga esimene ülemaailmse ulatusega kongress Lausanne 1974. Nende kokkusaamiste ajal tunnistati ikka jälle ja selgelt Jeesuse Kristuse ainulaadsust.

Lausanne'i I kongressi neli peamist saavutust:

Esiteks, Lausanne oli kogunemisaigaks enamusele kõikidest evangelistlikest misjoni-organisatsioonidest. Ilmnes uus valmisolek vaadata üle oma erinevustest ja töötada koos. Selle tagajärjel asutati 1975 Mexico Citys 75-liikmeline Lausanne Komitee. Komitee tahab kindlalt jääda "liikumiseks" ja mitte kujuneda organisatsiooniks.

Teiseks, Lausanne avas evangelisatsioonile uue, globaalse dimensiooni. Teadvustati, et 2,7 miljardit inimest ei ole veel kunagi kuulnud Jeesuse Kristuse päästesõnumit.

Kolmandaks, Lausanne'i kandvaks motiiviks ei jäänud kuum vaimustus ega pateetilised töötused, vaid realistlike evangelisatsioonimeetodite leidmine, et inimesi kõikidest rahvastest võita Kristusele. Et meie aastatuhande lõpuks "peab saama" kogu maailm evangeliseeritud, nagu varem oli entusiastlikult kuulutatud, asendus siin: "võib Jumala abiga".

Neljandaks, Lausanne'i teeneks oli evangelistlikule tegevusele kindla teoloogilise vundamenti rajamine järjepidevuses klassikalise misjoniliikumise eelkäijate veendumustega. Nagu Billy Graham oma Lausanne'is peetud avakõnes väitis, oli Edinburgh 1910 järgse misjoniliikumise desorienteerumine tingitud just selgete piibellike veendumuste puudumisest. Lausanne'i Kongressi teoloogilise töö otseseks tulemuseks oli Lausanne'i Leping kui evangelistide ja misjonäride "usutunnistus".

Lausanne'i vaim

Sõnadega on raske kirjeldada vaimust ja meelelaadi. Lausanne '74 vaimulaad oli aga selgelt tajutav. Asjaosalised tunnistasid: "Jumala teod praegusel ajal puudutavad meid sügavalt." Kui esitati aruandeid ja statistikat maailma erinevatest paikadest, veenduti, et Jumal on tegutsemas, ent vapustas tema tegutsemise viis. See kogemus tõi järgmisele ühisele avaldusele: "Me kahetseme, et oleme keeldunud Jumalaga kaasa töötamast." Rida ettekandjaid väljendasid seisukohta, et kongress peaks kutsuma pigem patukahetsusele kui juubeldama. Triumfalism pole muud kui eneseusaldav ja eneseimetlev hoiak, mis ei õigusta kunagi Jumala lapsi. Ja viimaks: "Lõpetamata töö kutsub meid tegutsema" – ja see üleskutse ei kõlanud mitte kurtidele kõrvadele.

Samast vaimust on kantud ka Lausanne'i Leping, kus on öeldud: "me usume, et Jumala evangeelium on hea sõnum kogu maailmale." Ja kui see peaks kõlama maailmavallutuslikult, siis vastatakse, et maailm, mida me otsime, on Jumala riik ja tema õigus (Mt 6:33). Kongressil kinnitati üksteist pühenduma ning uskuma, mitte oma eraasja ajama, vaid avalikult end ühise koostöölepinguga siduma. Lausanne'i vaim on koostöö vaim.

Seesama vaim on iseloomulik ja vajalik eeldus ka kõigi tulevaste ühiste misjoniaktsioonide puhul. See peab olema vaba väiklasest kadetsemisest ning dogmaatilistest takerdumistest.

Lausanne'i Lepingu ja Manila Manifesti vaimne isa – John Stott

Pastor John Stott teenis aastatel 1950-1975 *All Souls* kirikut Londonis. Samal ajal on ta olnud Inglismaa evangeelse üliõpilasliikumise juht, 1972. aastast *Inter-Varsity-Fellowship* president. Ta on tänasem oma koguduse kaastööliseks, kuid mitmel kuul aastas reisib ta maailma eri paikades ettekandeid pidades. Teda peetakse Euroopa evangelistliku liikumise juhtivaks teoloogiks. Lausanne '74 kongressil oli John Stott Lausanne'i Lepingu algteksti koostajaks, sama ülesanne anti temale ka Manila Manifesti juures.

John Stottilt on ilmunud terve rida raamatuid, mis tunnistavad Piibli autoriteeti, samal ajal ei välista John Stott kusagil terve mõistuse arutlusi. Temas on tasakaal puhta mõtlemise ja lapseliku usu vahel. Tuntuimaks teoseks on *Basic Christianity*, mis on tõlgitud ka eesti keelde. *Understanding the Bible, The authority of the Bible, Christian in the Modern World, Christ the Controversialist* jt. Kirjutatud on ka rida Uue Testamendi raamatute kommentaare erinevates sariväljaannetes.

John Stott selgitab Lausanne'i Lepingu lugu järgmiselt: "Esimesed ja suhteliselt lühikesed mõtted tekkisid juba mõned kuud enne kongressi ja said posti teel teistele nõuandjatele välja saadetud. Tekst peegeldas peaettekannete põhilisi teese. Pärast nõuandjate parandusi töötati tekst kongressi ajal teist korda läbi. Viimased täiendused tegid kongressist osavõtjad. Esitati mitmeid sadu ettepanekuid, oli ka vastandlikke. Võib aga tõega väita, et Lausanne'i Lepingu oma lõplikul kujul väljendab seda mõttelist üksmeelt ja üldist atmosfääri, mis valitses kogu kongressil."

Järgmiste aastate arengud

Järgnev ajalugu oli tähelepanuväärne: Lausanne'i sõnum hakkas laialt levima paljudes maades, lepingut tõlgiti paljudesse keeltesse, ning misjoniühingud, kirikud, õppeasutused leidsid uue väljavaate. Korraldati mitmeid rahvuslikke ja regionaalseid evangelisatsioonikongresse, nüüd juba Lausanne'i mustri järgi. Samas püüti vältida seda, mis evangelistliku vaimu võiks ära suretada, nimelt võimustruktuuride tekkimist.

Selleks, et Lausanne'i liikumine jääks Kristuse vabaduse vaimu kandjaks, töötati peatselt välja mitmeid erinevaid tööprogramme. Misjoni-idee selgitamiseks korraldati regulaarselt konsultatsioone. Põhilised suundumused olid järgmised:

1. Strateegia. Otsima hakati piibellikku misjonistrateegiat, kuigi võidaks ka väita, et Vaimu tööd ei saa ette arvata ega suunata. Nüüd püüti endale selgeks teha kahte asja: kuidas töötada nii, et ci kaoks silmist misjoni globaalne dimensioon, ning kuidas olla paremini informeeritud vajadusist üle maailma. Abiks võeti moodsad teadused nagu kommunikatsiooniteooria, statistika ja süsteemanalüüs. Tuntuks sai McGavrani teooria nimetusega '*Church Growth*', mis väidab, et vastsest evangeliseeritud rahvusgruppide loomulik areng on kasvada "jüngriteks", nii et nad iseseisvalt hakkavad edasi töötama ja uusi kogudusi looma. Ralph Winter, Ed Dayton ja Peter Wagner arendasid teooria nn piiride ületamisest. See tähendab apostel Pauluse eeskujul jõuda evangelistliku misjoniga nendele aladele, mis alles esmakordselt Kristuse evangeeliumiga kokku puutuvad. *Missions Advanced Research and Communication Center* (MARC) edastab pidevalt evangelistliku strateegia käsiraamatuid, informatsiooni ja statistikat.

2. Teoloogia. Strateegia väljatöötamise kõrval areneb aktiivne teoloogiline uurimustöö. Alguses juhtis teoloogilist töögruppi John Stott, nüüd piiskop John Reid. Tuntuks on saanud teoloogiline konsultatsioon 1977. a Pasadenas, Kalifornias, kus esitati "homogeense ühtsuse printsiip". Mõeldud on seda, et kõik, mis tehakse misjoni sildi all, puudutab alati iga rahvuse ja kultuuri paljusid tahke: keel, eetika, geograafia, haridus vms.

Siit aga järeldeb, et evangelisatsiooni ja misjonit ei saa jaotada "meie" ja "nende" vahel, läbi lõigata sidemeid läkitaja ja vastuvõtja vahel, vaid misjon puudutab meid kõiki ja on kogu kristluse ühine asi. Niisugune teoloogiline lähtepunkt võimaldas välja jõuda Manila kongressil suure loosungini: "Kogu kiriku terve evangeelium kogu maailmale". Ükski kohalik kogudus ei või mõelda, et tema tähtsus piirdub vaid oma lähikonnaga. Iga kogudus on osa ülemaailmsest Kristuse kogudusest ja iga misjonär esindab igal pool kogu kristlikku kogudust.

3. Globaalne ulatus. Lausanne oli aidanud avastada Kolmanda maailma kristlaste ja koguduste vaimulikku rikkust. See avastus viis aga järelausele, et Läänest lähtuvad organisatsioonid ja töövormid polegi ainsad mõeldavad evangeeliumi kandajad, vaid Jumal lubab nii Aasia, Aafrika ja Lädina-Ameerika kui ka Läänemere idakalda kristlaste endi keskel tekkida ja areneda oma töövormidel ja organisatsioonidel. Tõepoolest, võimsalt kasvab Kolmandast maailmast lähtuvate misjonäride arv. Kuid Kolmanda maailma avastamisel oli ka teine külg. Nimelt, lõpuks ometi on hakatud väärtustama ka rahvuskultuuri, seda, millest senini just evangelistlikud misjonärid on püüdnud mööda vaadata ja mitteoluliseks pidada. Loomulikult tõuseb siinjuures hulgaliselt uusi küsimusi ja lahendust nõudvaid probleeme. 1978 peeti Willowbankis, Bermudal, sellekohane konsultatsioon teemal *Evangeelium ja kultuur*.

4. Sotsiaalne vastutus. Evangeeliumi kuulutaja peab seda silmas pidama, ning seal, kus misjonär ei teadvusta enda ees seisvaid sotsiaalseid probleeme, satub tema enese misjon probleemidesse. Seetõttu juhitakse misjonitöö tegijaid radikaalselt teisiti mõtlema. Samuti propageeritakse heaoluühiskonna kristlastele teadlikult lihtsamat elulaadi.

5. Kõige üle seisab aga Jumal ise, kes on meile andnud eesõiguse olla Tema tööriistad. Et me seda ära ei unustaks oma igakülgse agaruse juures, selleks on ikka ja jälle kutsutud evangeliste ja misjonäre üles palvetama. 1984 korraldati Seoulis, Koreas, nädala pikkune rahvusvaheline palvekongress maailma-misjoni toetamiseks. Seal tõdeti, et Jumal saab palju suurema meelevallaga tegutseda pimeduse jõudude vastu siis, kui Tema lapsed palves toovad tänu ja anumisi ja nii oma vaimulikku võitlust peavad. Seoulis alanud palveliikumine, mis üritab luua ülemaailmset palvetavate kristlaste, koguduste ja organisatsioonide võrku, toetub prohveti sõnadele: "Ei väe ega võimu läbi, vaid minu Vaimu läbi, ütleb Issand!" (Sak 4:6).

Lausanne II Manilas

II Maailmaevangelisatsiooni kongress peeti 1989. a Manilas, Filipiinidel. Kongressi teemaks oli valitud: "Kuulutada Kristust, kuni Ta tuleb!" Kokkutuleku seekordne eesmärk oli kuulata üksteist ja tuua Jumalale tänu töö eest, mida Ta on praegu maailmas tegemas. Midagi oli Jumal teinud jälle uut, millest kongressil palju räägiti ja mille üle imestati: maailmas plahvatavad üha uued ärkamiskolded. Evangeelium levib eriti kiiresti Brasiilias ja Lõuna-Koreas. Teisalt tuldi kokku selleks, et mõelda, teha plaane ja palvetada selle nimel, kuidas kirik võiks veelgi edukamalt täita temale antud evangeeliumi kuulutamise ülesannet maailmas. Nimetati aastat 2000 ja küsiti, kas on võimalik selleks ajaks üheskoos midagi teha 2 miljardi seni veel kättesaamatu inimhulga heaks, kes Kristuse päästesõnumit pole kuulnud. Kongressil võeti vastu nn Manila Manifest, mis esitab peamised suunad ja ideed evangeelseks tööks lähimatel aastatel.

Manila kongress lisas maailmaevangelisatsioonile ka ühe uue tahu. Nimelt, saanud tõuget ühisest osadustundest Manilas, hakkasid järgnevail aastail toimuma piirkondlikud ja rahvuslikud evangelisatsiooni konverentsid. Esimene suurim nendest konverentsidest peeti 1990 Moskvas, kus üle tuhande evangelisti ja koguduste töötaja erinevatest uskkondadest oma üllatuseks võisid tunnistada, et maailma saab päästa üheskoos, üksteist toetades ja üksteise eest palvetades. Lausanne'i koostöövaimu heaks näiteks kujunes ka 1991. aasta suurkohtumine Moskvas: Billy Grahami Assotsiatsiooni poolt korraldatud evangelismi seminar. Tänapäevaks paljud misjoniorganisatsioonid ja uued kirikud, kes tahavad tutvustada oma dogmaatilisi lähtepunkte või otsivad oma identiteeti, deklareerivad: "Me töötame Lausanne'i Lepingu ja Manila Manifesti põhimõtetel".

Probleemid, mis ootavad lahendamist

Lausanne'i liikumine teadvustab endale täie selgusega, et "kõigi asjade lõpp on lähedal" (1Pt 4:7). Ning kui on küsitud, kas suudame peatselt lõppeva XX sajandi jooksul evangeliseerida maailma meie ümber – mis ei tähenda maailma kristianiseerimist ega maailma ümberpöörämist, vaid kõikidele inimestele võimaluse pakkumist Jeesust Kristust vastu võtta –, siis selle ülesande lahendamine kohtab mitmeid probleeme:

1. Kui Ralph Winter ja David Barret on veendunud, et kristlus omab küllalt sisemist potentsiaali selleks, et kuulutada evangeeliumi kõigile rahvaile, siis tuleb meil esmalt ikkagi üles leida ja avastada need seni misjoneerimata rahvad, ja teiseks mobiliseerida oma jõud. Seda ülesannet ei suuda täita ainuüksi inspireerivad ja innustavad konverentsid, vaid eeldatav on ka pidev ja teadlik misjonäride kasvatamine. Misjonitöö tähendab samuti ka tagakiusu ja märtreid veel tänapäevalgi.

2. Tuleb ette näha lähema aja sotsioloogilisi muutusi: Varsti astub tänaste evangelistide ja koguduste töötajate asemele uus generatsioon. Urbaniseerumisprotsess jätkub ja linnad võtavad ülisuured mõõtmed – vaja on uusi suurlinna-misjoniorganisatsioone. Arvestada tuleb ka suure inimeste hulga olemasoluga, kes on kristluse juba oma seljataha heitnud, nn sekulaarse ühiskonnaga.

Kõiki neid ja teisi probleeme saab lahendada ainult Issanda abiga. Seni aga vajame, et Lausanne'i maailmaevangelisatsiooni liikumine jääb truuks Pühakirja autoriteedile, piibellikule lunastusõpetusele ja Kristuse taastuleku ootusele.